

Wikipedia i utbildning

Välkommen att börja
använda Wikipedia!

1. Börja med att titta runt	2
2. Skapa en användarsida	2
3. Kolla senaste ändringar	3
4. Kolla historiken	3
5. Bevakningslista	4
6. Rätta ett stavfel	4
7. Upptäck kategoriträdet	5
8. Lägg till en källhänvisning	5
9. Lathund för wiki-text	6
10. Skapa en egen sandlåda	7

1. Börja med att titta runt

Ofta hamnar man på Wikipedia när man gör en webbsökning efter något man inte vet. Man kanske undrar var Korpilombolo ligger och högt upp i Googles träfflista syns artikeln från Wikipedia. Där står att "Korpilombolo är en tätort i Pajala kommun ...", lite om ortnamnets etymologi, ortens historia från 1500-talet och som avslutning lite kuriosas.

Men är detta all väsentlig kunskap om Korpilombolo? Man ser ju inte vad som har utelämnats. Och är uppgifterna korrekta? Stöds de av källhänvisningar?

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I sökrutan uppe till höger, skriv in din egen hemort, eller något annat ämne som du behärskar.
- Kolla hur artikeln är uppbyggd, vilka rubriker som finns, hur källorna ser ut, var finns det bilder?
- Finns det något stavfel eller syftningsfel som går lätt att rätta till eller fattas det nånting uppenbart?
- Klicka på "Redigera" uppe till höger bredvid sökrutan.
- Kolla hur artikeln ser ut i redigeringsläge. Hur ser rubrikerna ut? Var är källorna? Hur ser länkarna ut?
- Rätta de eventuella fel du hittade, eller lägg till om det fattas.
- Skriv vad du gjort i redigeringsssammanfattningsrutan under redigeringsrutan.
- Förhandsgranska!
- Spara om det ser bra ut.

2. Skapa en användarsida

När ditt användarnamn syns i loggar och historiken för artiklar, kan andra klicka på namnet för att komma till din användarsida. Där kan du berätta om dig själv, precis så mycket eller lite som du vill.

Om du har registrerat ett användarnamn och loggat in, syns några länkar överst till höger. Om ditt användarnamn syns i rött, har du ännu inte skapat någon användarsida.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- Om det står "Logga in" i övre högra hörnet, klicka på den länken och ange ditt användarnamn och lösenord.
- Nu ska ditt användarnamn och några andra länkar synas överst till höger.
- Klicka på ditt användarnamn. Om det var en blå länk, hade du redan en användarsida. Klicka i så fall på "redigera".

- Är det en röd länk har du inte någon sida ännu och kan klicka på "skapa denna sida".
- Det du skriver i textrutan blir din användarsida. Skriv exempelvis: *Jag är nybörjare på Wikipedia och håller på att lära mig.*
- Du kan också skriva på din användarsida varför du tycker att Wikipedia är viktigt. Hur vi skriver i Wikipedia kan vi komma överens om, men varför vi skriver kan vara olika för varje användare.
- Klicka på knappen "Spara" under textrutan.

3. Kolla senaste ändringar

Wikipedia har ingen centralredaktion, så vem håller koll på klottret? Det är din uppgift! Wikipedia är den fria encyklopedin, som alla kan läsa, alla kan skriva och alla kan övervaka och kvalitetssäkra.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I vänstermenyn, klicka "Senaste ändringarna".
- I den här sidan syns de 50 senaste redigeringarna som gjorts. Ett **N** i fetstil anger att en ny sida har skapats. Ett **m** i fetstil anger att en mindre ändring har gjorts. I kursiv stil i slutet av raden visas användarens redigeringskommentar.
- Klicka på länken "(skillnad)" för något sida i listan som verkar intressant.
- Till vänster visas den text som tagits bort. Till höger visas den text som lagts till. De ord som ändrades kan vara markerade i rött.
- Var det en förnuftig redigering, så låt den vara och gå tillbaks till Senaste ändringarna för att undersöka en annan redigering.
- Om det var elakt klotter, klicka "gör ogjord" uppe till höger.
- Men om det var en oförnuftig ändring, som troligen gjordes av missförstånd, kan du i stället gå till användarens diskussionssida och vänligt påpeka misstaget. Alla ska ha en chans att bättra sig.
- Under "Senaste ändringarna" finns också länkar till "loggar" över andra slags händelser, till exempel nya användarkonton och sidor som blivit raderade.

4. Kolla historiken

Ett annat bra sätt att se vad som hänt i en artikel är fliken Visa historik. Där går det att följa hur en artikel vuxit och förändrats under hela sin livstid.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I vänstermenyn, klicka "Slumpartikel".

- Klicka på "Visa historik" bredvid sökrutan.
- Kontrollera när artikeln senast ändrades och om det var en bra ändring. Återställ om det var klotter, uppdatera om det var länge sen och det har hänt saker sen senaste uppdateringen.

5. Bevakningslista

Ett bra sätt att hålla koll på artiklar du är intresserad av är att ha dem på din Bevakningslista. Bevakningslistan hittar du till bland länkarna uppe till höger när du är inloggad.

Övning

- Lägg till några artiklar du är intresserad av på din Bevakningslista genom att klicka på stjärnan bredvid sökrutan.
- Redigera några av artiklarna på din bevakningslista och be några kurskamrater också redigera artiklar på din bevakningslista.
- Klicka på "Min bevakningslista" och se vilka ändringar som har gjorts.
- Ta bort en artikel från din bevakningslista genom att klicka på stjärnan på en artikel du redan bevakar.
- Ta bort en artikel från din bevakningslista genom att redigera listan i råformat när du är inne på din bevakningslista.

6. Rätta ett stavfel

Många artiklar i Wikipedia är skrivna av entusiaster som älskar sitt rockband eller fotbollslag, men skrivkunnigheten är inte alltid på topp. Utan att vara expert på ämnet, kan en allmänbildad person ge en hjälpsam hand.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I menyn till vänster, klicka på länken "Slumpartikel".
- Läs sidan som kommer upp och leta efter stavfel, särskrivningar, syftningsfel eller andra språkliga brister.
- Om artikeln såg bra ut, klicka fram en ny Slumpartikel.
- När du ser ett fel, klicka "Redigera" endera på fliken överst i sidan eller vid närmast föregående avsnittsrubrik.
- Artikelns wikitext syns nu i textrutan. Förutom själva texten kan där finnas uppmärkning för "'kursivering'", "'fetstil'", [[länkar]] och liknande. Låt inte detta förvill dig.
- Leta på språkfelet och skriv in den rätta texten där.
- Vid "Sammanfatta redigeringen", skriv "språkfel".
- Klicka på knappen "Spara" under textrutan.

- Kontrollera att den nya versionen av artikeln ser bättre ut än den tidigare.
- Klicka på fliken "Historik" för att se ditt bidrag.

7. Upptäck kategoriträdet

Längst ner i varje artikel i Wikipedia anges en eller flera kategorier. Nya kategorier kan skapas av vem som helst, precis som artiklar. Kategorierna följer inte något fastlagt system, men kategoriträdet ser ungefär likadant ut på alla språk av Wikipedia.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- Leta på någon artikel som intresserar dig, till exempel din egen hemort eller någon intressant författare. Längst ner anges en eller flera kategorier.
- Vilka kategorier ingår artikeln i? Klicka på en av kategorierna.
- Kategorisidan har ett namn som börjar med Kategori: och påminner till utseendet om en artikel, men i stället för text har den en lång lista över de artiklar och underkategorier som ingår. Dessutom kan kategorin själv ingå i en eller flera överordnade kategorier, vilket visas längst ner.
- Välj någon av de överordnade kategorierna, för att se vilka andra underkategorier den innehåller.
- Borde den artikel, som du började med, tillhöra någon annan kategori?
- Gå tillbaks till artikeln du började med.
- Klicka fliken "Redigera" högst upp i sidan.
- Rulla ner till slutet av wiki-texten.
- Där kan du skriva in exempelvis [[Kategori:Orter i Pajala kommun]]
- Klicka på knappen "Spara".

8. Lägg till en källhänvisning

Det är numera ett starkt önskemål att artiklar i Wikipedia ska hänvisa till källor. Tyvärr ställdes detta krav inte tidigare, så många äldre artiklar saknar källhänvisningar. Ibland läggs markeringen [källa behövs] in vid tvivelaktiga uppgifter.

Övning

- Gå till Wikipedia, <http://sv.wikipedia.org/>
- I sökrutan, skriv Kategori:Alla artiklar som behöver enstaka källor
- I den här kategorin finns ungefär 8300 sidor som innehåller markeringen "källa behövs". Välj någon av dem.
- Leta reda på var i artikeln "Källa behövs" är inlagt.

- Känner du till någon bra källa att hänvisa till, för det ifrågasatta påståendet? Påståendet kanske är fel och måste rättas?
- Klicka "Redigera", endera högst upp i sidan eller vid närmast föregående avsnittsrubrik.
- Leta på `{{källa behövs}}` eller `{{kb}}` i wiki-texten.
- Lägg in en fotnot, så här: `<ref>Anita Björn, Nordiska mesar (1978), sid. 43.</ref>`
- Se till att det längst ner i artikeln finns en rubrik för källor, och att markeringen `<references/>` finns där. Det är där fotnoterna kommer att hamna. Lägg annars till det i slutet av artikeln:


```
== Källor ==
<references/>
```
- Vid "Sammanfatta redigeringen", skriv "källhänvisning".
- Klicka på knappen "Spara".

9. Lathund för wiki-text

Allt innehåll i Wikipedia skrivs i textrutor direkt i webbläsaren, där det tyvärr inte finns samma funktioner som i en vanlig ordbehandlare. Därför måste man använda specialtecken, som kallas wiki-text eller uppmärkning (mark-up).

<code>'''fetstil'''</code>	fetstil
<code>''kursivering''</code>	<i>kursivering</i>
<code>== Avsnittsrubrik ==</code>	Avsnittsrubrik
<code>=== Underrubrik ===</code>	Underrubrik
<code>* Punktlista</code>	<ul style="list-style-type: none"> • Punktlista
<code># Numrerad lista</code>	1. Numrerad lista
<code>: Indrag</code>	:Indragen text
<code>:: Mer indrag</code>	Mer indrag.
<code>[[Sverige]]</code>	Länk till en annan artikel.
<code>[[lykta lyktor]]</code>	Texten lyktor länkar till artikeln lykta.
<code>[[File:Älg.jpg thumb En älg i granskog.]]</code>	Bild (filnamnet Älg.jpg) med tillhörande bildtext.
<code>{ class=wikitable</code> <code> -</code>	Tabell med: - radbrytning

```
! Land !! Poäng
|-
| [[Sverige]] || 17
|}
```

<ref>Anita Björn, Nordiska mesar (1978), sid. 43</ref>

```
{{SFDb | person=133633}}
```

```
~~~~
```

```
! rubriker !!
| tabellvärden ||
```

Fotnot för källhänvisning.

Mall-anrop med parameter.

Signatur i diskussionsinlägg.

Övning:

- Tryck på slumpartikel
- Tryck på knappen redigera
- Titta efter och se om du kan känna igen wikisyntaxen.
- Om inte alla exempel som är med i listan finns på den artikel du tittar på, tryck på slumpartikel igen för att titta vidare och hitta alla exempel på wikisyntax som finns beskrivet i listan.

10. Skapa en egen sandlåda

Innan man är nöjd med sin text eller funnit tillräckligt med källor till exempel så kan man skriva i en egen sandlåda. Denna sida är publik, som alla sidor på Wikipedia, men det är kutym att inte gå in och skriva på varandras undersidor till användarsidorna, vilket din sandlåda är. Därför kan du där fritt spåna och skriva tills du är nöjd och lägger ut texten i en artikel, eller skapar en ny artikel.

Övning:

- Gå in på din användarsida och tryck på redigera.
- Nu ska du skapa din sandlåda vilket du gör genom att skapa en ny artikellänk.
- Skriv [[användare:dittanvändarnamn/namnpådensandlåda]] och spara.
- När detta har sparats ska det bli en röd länk på din användarsida.
- Tryck på den röda länken och börja skapa din sandlåda.
- Skriv lite kort om din favoritartist.
- Testa att göra två olika storlekar på rubriker och lägg till en fotnot och referens.